

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

В.М. ВЕРТУГИНА, А.Ю. ПУГАЧ. ФОРМИРОВАНИЕ ПРОСТРАНСТВЕННЫХ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ У ДЕТЕЙ ПЯТОГО ГОДА ЖИЗНИ (НА МАТЕРИАЛЕ ОБЪЕКТОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ТРОПИНКИ)

В статье акцентируется внимание на важности современного подхода к выбору форм и средств формирования пространственных представлений у детей пятого года жизни. Освещены значимость интеграции логико-математического и экологического развития. Представлены элементы системы работы на экологической тропинке с целью формирования пространственных представлений у детей дошкольного возраста

Ключевые слова: дети пятого года жизни, пространственные представления, экологическая тропинка, объекты экологической тропинки, логико-математическое развитие, интеграция, природная среда.

V.M. VERTUGINA, A.Yu. PUGACH. FIVE AGED PRESCHOOL CHILDREN'S PLACE-ENVIRONMENTAL IMAGINATION FORMATION (ON THE MATERIALS OF ECOLOGICAL PATH SUBJECTS)

The article is focused on the importance of the modern approach to the choice of forms and methods of five aged preschool children's place-environmental imagination formation. The authors presented the integration of logic and mathematics and environmental development. The system of educational work on the ecological path with preschool children is described in the issue.

Key words: five aged preschool children, spatial representation, an ecological path, objects of ecological paths, logical and mathematical development and integration environment.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Н.Б. Грицай.
Одержано редакцією 11.05.2017 р.

УДК: 378.14

Ю.О. ГЛІНЧУК

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
ДО ЗАПОБІГАННЯ УЧНІВСЬКОГО ТРАВМАТИЗМУ**

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму як складової їх фахової працезохоронної компетентності. Обґрунтовано актуальність та не лише педагогічну, а й соціальну значущість даної проблеми. Описано технологію підготовки майбутніх вчителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму. Наведено розробку відповідного практичного заняття.

Ключові слова: майбутні вчителі початкових класів, учні молодшого шкільного віку, запобігання учнівського травматизму, фахова працезохоронна компетентність, професійна підготовка.

Важливим педагогічним, соціальним та гуманним завданням, від вирішення якого залежить сталий розвиток суспільства, є збереження здоров'я підростаючого покоління, зокрема за період навчання у школі. І однією з фундаментальних умов такої здоров'язбережувальної роботи є запобігання учнівського травматизму.

Про соціальну значущість збереження здоров'я школярів шляхом превенції їх травматизму зазначає і Н. Мальчикова, яка вважає, що вирішення даної проблеми знаходиться в граничній зоні між традиційною медициною, яка знає що потрібно робити і педагогічною наукою, що знає як і кого слід навчати чи попереджувати [5].

Актуальність даної проблеми посилює складна соціально-політична обстановка в державі, несприятлива демографічна ситуація у більшості українських регіонів [8, 13] та стійке погіршення фізіологічного здоров'я школярів [6]. Психологічне ж здоров'я учнів на сьогоднішній день системно в державі не вивчається та статистично не фіксується [4]. Проте, доказом його погіршення є зростання психологічних розладів школярів, девіантної та суїцидальної поведінки. На сьогоднішній день вже звичними стали повідомлення у засобах масової інформації про випадки побиття (у тому числі, зі смертельними наслідками), знущань, ставок на тоталізаторі, доведень до самовбивств у шкільному освітньому середовищі. Школярі все активніше застосовують і новий спосіб знущань через соціальні мережі – кібербулінг.

Запобігання учнівського травматизму – це ключове завдання працезохоронної діяльності вчителя і успішність його реалізації залежить як від спеціальних, так і від загальних компетенцій, сформованих у процесі професійної підготовки. Щоб створити безпечні і комфортні умови у шкільному освітньому середовищі, запобігти як фізіологічному, так і психологічному травматизму учнів, педагогу необхідно мати знання з педагогіки, психології, санітарії, гігієни, фізіології, основ охорони праці, безпеки життєдіяльності, ергономіки, правознавства, школознавства, методик викладання та інших наук. Ці знання майбутні вчителі здобувають, вивчаючи відповідні дисципліни. На останньому ж курсі, при вивченні навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» специфічні знання, вміння та навички з даного предмету повинні органічним чином поєднатися з отриманими раніше знаннями, вміннями та навичками у систему працезохоронних компетенцій, які в своїй сукупності утворюватимуть професійну компетентність із охорони праці в галузі.

Однак, якщо у виробничій сфері, суб'єктами якої є дорослі люди, задля запобігання травматизму достатньо дотримуватись конкретних установлених норм, вимог, правил та рекомендацій, провадити пропаганду охорони праці, то у невиробничій сфері освіти все відбувається набагато складніше. Тому проблема підготовки майбутніх вчителів до запобігання учнівського травматизму є не лише актуальною, а складною та багатогранною і шляхи її вирішення лежать у широкому міждисциплінарному полі. На сьогоднішній день ця проблема не є достатньо розробленою ні в науковому, ні в методичному вимірі – мають місце лише фрагментарні висвітлення окремих її аспектів.

© Ю.О. Глінчук, 2017

Метою даної публікації є розкриття технології підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до запобігання учнівському травматизму в шкільному освітньому середовищі.

Про те, що на сучасному етапі першорядним завданням людського співтовариства є охорона й зміцнення здоров'я населення і це відповідальне завдання покладається державою насамперед на вчителя: головна увага має бути зосереджена на підготовці нового покоління педагогів, яка відповідатиме їх ролі в суспільстві, зазначає і М. Божик [1]. Однак, ми погоджуємось і з М. Васильєвою в тому, що практика останніх років виявила істотні недоліки в підготовці вчительських кадрів [2].

Так, зокрема, В. Шахненко вважає, що наразі у педагогіці та й у змісті професійної підготовки майбутніх вчителів чільне місце, з одного боку, займають принципи навчання, спрямовані на підвищення ефективності навчально-виховного процесу, що здійснюється на уроках з вивчення основ наук, а з іншого – принципи виховання, спрямовані на підвищення ефективності виховання у позакласній та позашкільній роботі, а формування, збереження і зміцнення здоров'я дітей і підлітків залишаються за межами цих принципів. Виходячи з цього, в сучасних умовах соціально-економічної, екологічної та демографічної кризи в Україні, коли процес виродження нації набув обвального характеру виникла потреба у теоретичній розробці й впровадженні у практику роботи вітчизняної загальноосвітньої школи загальнопедагогічного принципу «Бережливе ставлення вчителя до здоров'я учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи» [7].

Окреслена проблема ускладнюється тим, що на сьогоднішній день існує низка раніше нами виявлених суперечностей та проблем, пов'язаних з викладанням охорони праці в галузі для студентів педагогічних спеціальностей.

До проблем формування компетентності із охорони праці в галузі у майбутніх учителів початкових класів ми відносимо:

- недостатню диференціацію навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» відносно освітньої галузі, вцілому, і педагогічних спеціальностей, зокрема;
- автоматичне перенесення навчального матеріалу із курсу охорони праці в галузі, який вивчається студентами непедагогічних спеціальностей;
- недостатню методичну компетентність викладачів охорони праці в галузі у педагогічних ВНЗ;
- формальний характер навчання та перевірки знань із охорони праці у Держгірпромнагляді;
- недостатню кількість необхідної літератури та недостатню якість наявної.

До суперечностей формування компетентності із охорони праці в галузі у майбутніх учителів початкових класів ми відносимо суперечності між:

- наявними проблемами з охорони праці в галузі освіти та недостатнім проектуванням змісту дисципліни «Охорона праці в галузі» на практичні запити;
- класифікаційним віднесенням професії педагога до типу «людина-людина» та недостатньою увагою до психолого-педагогічних складових професійної діяльності;
- організаційно-правовими та методичними засадами охорони праці в галузі освіти;
- визначальним впливом педагогів на стан проблем з охорони праці в галузі освіти та їх недостатньою фаховою працезахороною підготовкою [3].

Тому на основі результатів досліджень, що стосуються причин та способів профілактики учнівського травматизму в школі (Г. Бірченко, О. Кадочникова, Н. Мальчикова, Д. Нетеса, В. Родіонов, М. Ступницька та ін.), та досліджень, що стосуються підготовки майбутніх вчителів до здоров'язбереження учнів (С. Барашкін, О. Бельорін-Еррера, В. Білик, С. Божедомова, В. Єлізаров, В. Єфімова, Н. Денисенко, М. Сентізова та ін.), нами було розроблено та апробовано технологію підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» до запобігання учнівському травматизму в шкільному освітньому середовищі.

Запобігання учнівського травматизму (як фізіологічного, так і психологічного) на лекційному занятті з дисципліни «Охорона праці в галузі» ми презентуємо як ключові завдання працезахороної діяльності й посадовий обов'язок педагога та наводимо перелік основних освітянських документів, в яких про це йдеться: Закон України «Про освіту», Закон України «Про охорону дитинства», Державна Національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.), Державна програма «Здорова дитина», Програма «Діти України», Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Концепція «Здоров'я через освіту», Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, Концепція неперервної валеологічної освіти, Національна доктрина розвитку освіти України та ін.

Для усвідомлення значущості превенції шкільного травматизму ми наводимо статистичні дані, згідно яких до школи вступає близько 80 % відносно здорових дітей, а закінчує її відносно здоровими лише близько 10 %. В подальшому дане питання набуває розвитку на практичному занятті, підготовка до якого передбачає як самостійну, так і індивідуальну роботу. При цьому враховується й те, що випускники спеціальності «Початкова освіта» зможуть працювати не лише вчителями початкових класів, а й за додатковими спеціальностями чи керівниками структурних підрозділів освітнього середовища – тому «Теоретичні відомості» до практичного заняття містять і загальну інформацію, яка стосується питань травматизму не лише молодших школярів, а й інших категорій учнів.

Практичне заняття

Запобігання учнівського травматизму в шкільному освітньому середовищі

Форма проведення – міні-конференція

Мета. Ознайомитись із причинами учнівського травматизму в шкільному освітньому середовищі та навчитись запобігати їм

Теоретичні відомості

Згідно закону українського законодавства школа несе відповідальність за життя і здоров'я учнів під час навчально-виховного процесу. Проте, сумною реальністю є досить високий рівень учнівського травматизму.

Згідно статистичних даних найбільш травмонезбезпечним є вік 6-11 років, оскільки для даної вікової категорії характерні проблеми адаптації до школи, недисциплінованість, невміння розпізнавати травмонезбезпечну ситуацію, несформованість потрібних навичок поведінки, недооцінка ризику відповідних ситуацій, непосидючість, емоційна збудженість, відносна фізична слабкість, нерозвинений самоконтроль, агресивність в ігровій діяльності та ін.

Основними причинами травм на уроках фізкультури є організаційні та методичні недоліки, незадовільний стан спортивних залів, майданчиків та інвентарю, скупченість дітей. У молодшому шкільному віці розвиток великих м'язів випереджає розвиток малих, тому діти порівняно краще виконують сильні й розмашисті рухи, ніж ті, що потребують точності. Останнім часом на уроках фізкультури почастішали випадки дитячої смертності, не дивлячись на обов'язковість щорічних медоглядів для учнів та розподілу згідно них за групами здоров'я. Причиною таких явищ, як зазначає відомий лікар-педіатр і телеведучий Є. Комаровський, є те, що основою нормальної життєдіяльності людини, а, тим більше, дитини, є рух. Нині ж діти масово ведуть малорухливий спосіб життя, просиджуючи годинами за комп'ютерами та телевізорами, і те навантаження на фізкультуру, яке раніше було нормальним, для теперішніх дітей стає непосильним. Основними причинами травм на уроках фізики, хімії та трудового навчання є порушення відповідних правил техніки безпеки.

Причиною шкільного травматизму може бути і порушення санітарно-гігієнічних чи технічних вимог, які стосуються облаштування та функціонування шкіл.

В. Родіонов та М. Ступницька виділяють три групи причин дитячого травматизму в школі:

1. Поведінка самого учня, що отримав травму.
2. Поведінка оточуючих однолітків.
3. Дії оточуючих дорослих.

Першу групу дослідники поділяють на чотири підгрупи. Перша підгрупа пов'язана з недостатнім сенсомоторним розвитком дітей, низьким рівнем координаційних рухів, невмінням володіти своїм тілом, відсутністю навичок виконання дій. Друга – з відсутністю чи недостатністю знань про небезпеку і можливі наслідки своїх дій. Третя – із нехтуванням відомою небезпекою через більш сильні мотиви, наприклад, через бажання скласти враження на значущих для учня людей. Четверта – з психофізіологічним станом, що впливає на успішність перебігу діяльності: втома, емоційне збудження, ігрове збудження, спортивний азарт та ін.

Часто травми бувають спричинені девіантною поведінкою окремих молодших школярів. Багато батьків і вчителів скаржаться на негативізм, упертість, дратівливість, небажання виконувати певні вимоги, дотримуватись правил поведінки.

Окрім вищезазначених причин такого явища психологи пов'язують це із певними акцентуаціями характеру дітей. Ці акцентуації виникають внаслідок невдалих виховних впливів і виражаються у формуванні «хибних цілей» поведінки. Такі цілі опосередковують сприйняття дитиною дійсності, змушують неадекватно сприймати світ і неадекватно реагувати на нього. Дитина починає вередувати, сперечатися, робити навпаки. Тому важливо знати, що саме спонукає дитину до такої поведінки, з якою метою вона провокує суперечки.

Наступним травмонезбезпечним періодом є підлітковий вік, коли підвищується рівень нервовості, імпульсивності, конфліктності, загострюється прагнення виділитись, самореалізуватись. Відповідно індивідуальних особливостей, найчастіше травмуються гіперактивні діти (у 77 % випадків). До групи ризику у плані травмування відносяться і діти, у яких процеси гальмування переважають над процесами збудження.

Високий рівень травматизму характерний для дітей, батьки яких проявляють гіпер- або гіпоопіку, для дітей із порушеними функціями контролю власної поведінки чи низьким рівнем інтелекту. Ті діти, які мають високий рівень інтелекту, розвинені аналітичні здібності – аналізують та прогнозують власну поведінку і менш травмуються. У дітей каталізатором травматизму часто буває азарт та поспіх (першим вибігти на вулицю після дзвінка з уроку, виграти за будь-яку ціну і т.п.). За статистикою у школах найбільша кількість травм буває на перервах та уроках фізкультури.

Окрім фізіологічного травматизму має місце й психологічний травматизм. Часто він зумовлений образами, насмішками, незрозумінням своїх помилок, відміток, неприязню авторитетних, високостатусних учнів. Психологічні травми викликають стрес. Часті чи довготривалі стреси спричиняють появу невпевненості в собі, психологічних комплексів, депресій або штовхають на ризиковані вчинки заради бажання виділитись, підвищити свій статус (тютюнокуріння, катання на вагонах електричок і т.п.).

Часто причиною психологічних травм є інтелектуальне перевантаження, викликане ускладненням шкільних програм, недосконалістю підручників, методичними та організаційними помилками у складанні розкладу, проведенні уроків, прагненням батьків до всебічного активного розвитку дітей шляхом відвідування великої кількості репетиторів, гуртків і т.п. Ознаками такого перевантаження є швидка або постійна втомлюваність, розсіяність, агресивність, велика кількість примітивних механічних помилок, вислови дітей типу «все набридло», «все байдуже», зникнення апетиту, порушення імунітету, розлади сну, травлення і т.п.

Схожі симптоми викликає і тривале перебування за комп'ютером. Окрім цього, нині на піку популярності перебувають електронні ігри, в яких треба нищити і вбивати. Діти, що в них грають, переносять агресивність з ігор на спілкування з однолітками, що, закономірним чином призводить до травматизму. Саме тому, запобігання учнівському травматизму має бути багатогранним процесом і враховувати перелічені особливості.

Завдання для самостійної роботи

1. Згідно розподілу викладача на групи підготуватись до міні-конференції за планом:

- I. Вид причин учнівського травматизму.

- II. Зв'язок вікових особливостей молодших школярів з причинами даного характеру.
 III. Зв'язок індивідуальних особливостей молодших школярів з причинами даного характеру.
 IV. Зв'язок сучасних соціокультурних та економічних умов з причинами даного характеру.
 V. Аналіз випадків учнівського травматизму (на основі досвіду педагогічної практики, власної обізнаності чи засобів масової інформації) та їх причин.
 VI. Запобігання травматизму даного характеру: методи і засоби роботи з педагогами, учнями та їх батьками.
1 група: причини учнівського травматизму, пов'язані з порушенням санітарно-гігієнічних та технічних вимог.
2 група: причини учнівського травматизму, пов'язані з порушенням організаційно-методичних вимог.
3 група: причини учнівського травматизму психологічного характеру.
4 група: причини учнівського травматизму, пов'язані з інформаційними технологіями.
5 група: причини учнівського травматизму, пов'язані з інтелектуальним перевантаженням.

Надалі питання превенції учнівського травматизму включається до модульної контрольної роботи та екзаменаційних білетів. Студенти, які підготували найкращі доповіді, презентують їх на наукових конференціях загальноуніверситетського та всеукраїнського рівня, публікують тези доповідей.

Впровадження описаної технології сприяло підвищенню рівня компетентності майбутніх учителів початкових класів щодо запобігання учнівського травматизму в освітньому середовищі, що засвідчив аналіз модульних контрольних робіт і результатів екзамену та спостереження за студентами під час проходження педагогічної практики. Це дає підстави стверджувати про ефективність описаної технології як складової системи формування фахової працезохоронної компетентності.

Вважаємо, що будь-які подальші розвідки в даному напрямі є безумовно актуальними в силу значущості та малодослідженості означеної проблеми, а представлені напрацювання можуть бути як предметом науково-методичної дискусії, так і базою для подальших науково-методичних розробок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Божик М. Компоненти готовності майбутніх учителів до забезпечення розвитку культури здоров'я учнів загальноосвітньої школи [Електронний ресурс] / Микола Божик. – Режим доступу: nauka.uagate.com/wp-content/uploads/.../1.Божик_2013.pdf. – Заголовок з екрану.
2. Васильєва М.П. Роль деонтологічної підготовки у процесі професійної підготовки сучасного педагога [Електронний ресурс] / М.П. Васильєва. – Режим доступу: library.uipa.edu.ua/library/Left_menu/.../10vmpftf.pdf. – Заголовок з екрану.
3. Глінчук Ю.О. Проблеми та суперечності при формуванні компетентності з охорони праці в галузі у майбутніх учителів початкових класів / Ю.О. Глінчук // Scienceoffuture. – 2014. – 1 vol (the 8th of May). – P. 239-246.
4. Калошин В.Ф. К проблеме психического здоровья учащихся [Электронный ресурс] / В.Ф. Калошин. – Режим доступа: mino.esrae.ru/pdf/2012/1%20Sp/638.doc. – Заглавие с экрана.
5. Мальчикова Н.В. Детский травматизм: его причины и профилактика / Н.В. Мальчикова // Грани безопасности: материалы Всероссийской научной конференции. Екатеринбург, 25 апреля 2014 г.; сост. и общ. ред. А.Н. Павлова. – Екатеринбург : ФББОУ ВПО «УрГПУ», 2014. – С. 65-68.
6. Няньковський С.Л. Стан здоров'я школярів в Україні [Електронний ресурс] / С.Л. Няньковський, М.С. Яцула, М.І. Чикайло, І.В. Пасечнюк [та ін.] // Новости медицины и фармации: Интернет-издание. – Режим доступа: <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962>. – Заглавие с экрана.
7. Шахненко В.І. Бережливе ставлення держави і вчителя до здоров'я учнів у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи як соціально-педагогічна проблема / В.І. Шахненко // Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Валеологія: сучасність і майбутнє (Теорія та методика навчання фізичній культурі та основам здоров'я): зб. наук. праць. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2011. – № 951. – С. 42-50.
8. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України; за ред. О. Квіташвілі. – К.: МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ У». – 2015. – 460 с.

REFERENCES

1. Bozhyk M. Komponenty hotovnosti maybutnikh uchyteliv do zabezpechennya rozvytku kul'tury zdorov'ya uchniv zahal'noosvitn'oyi shkoly [Elektronnyy resurs] / Mykola Bozhyk: – Rezhym dostupu: nauka.uagate.com/wp-content/uploads/.../1.Bozhyk_2013.pdf. – Zaholovok z ekrana.
2. Vasylyeva M.P. Rol' deontologichnoyi pidhotovky u protsesi profesynoyi pidhotovky suchasnoho pedahoha [Elektronnyy resurs] / M.P. Vasylyeva. – Rezhym dostupu: library.uipa.edu.ua/library/Left_menu/.../10vmpftf.pdf. – Zaholovok z ekrana.
3. Hlinchuk Yu.O. Problemy ta superechnosti pry formuvanni kompetentnosti z okhorony pratsi v haluzi u maybutnikh uchytelivpochatkovykhklasiv / Yu.O. Hlinchuk // Science of future. – 2014. – 1 vol (the 8 th of May). – R. 239-246.
4. Kaloshin V.F. K probleme psikhicheskogo zdorov'ya uhashchikhsya [Elektronnyi resurs] / V.F. Kaloshin // Novosti medicyny i farmacii: Internet-izdanie. – Rezhim dostupa: mino.esrae.ru/pdf/2012/1%20Sp/638.doc. – Zaglavie s ekrana.
5. Mal'chikova N.V. Detskii travmatizm: ego prichiny i profilaktika / N.V. Mal'chikova // Grani bezopasnosti: m-ly Vserossiiskoi nauchnoi konferentsii. Ekaterinburg, 25 aprelya 2014 g.; sost. i obshch. red. A.N. Pavlovoi. – Ekaterinburg :FBBOU VPO «UrGPU», 2014. – S. 65-68.
6. Nyan'kov's'kyi S.L. Stan zdorov'yashkolyariv v Ukrayini [Elektronnyy resurs] / S.L. Nyan'kov's'kyi, M.S. Yatsula, M.I. Chykaylo, I.V. Pasechnyuk. [ta in.] // Novosti meditsyny i farmatsii: Internet-izdanie. – Rezhim dostupa: <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962>. – Zaglavie s ekrana.
7. Shakhnenko V.I. Berezhlyve stavlennya derzhavy i vchytelya do zdorov'ya uchniv u navchal'no-vykhovnomu protsesi

zahal'noosvitn'oyi shkoly yak sotsial'no-pedahohichna problema / V.I. Shakhnenko // Visnyk KhNU imeni V.N. Karazina. Seriya: Valeolohiya: suchasnist' i maybutnye (Teoriya ta metodyka navchannya fizychnyikul'turi ta osnovam zdorov'ya): zb. nauk. prats'. – Kh.: KhNU im. V.N. Karazina, 2011. – № 951. – S. 42-50.

8. Shchorichna dopovid' pro stan zdorov'ya naseleण्या, sanitarno-epidemiolohichnu sytuatsiyu ta rezul'taty diyal'nosti systemy okhorony zdorov'ya Ukrainy; za red. O. Kvitashvili. – K.: MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy». – 2015. – 460 s.

Ю.А. ГЛИНЧУК. ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ПРЕДОТВРАЩЕНИЮ УЧЕНИЧЕСКОГО ТРАВМАТИЗМА

Статья посвящена проблеме подготовки будущих учителей начальных классов к предотвращению ученического травматизма как составляющей их профессиональной трудовой компетентности. Обоснована актуальность и не только педагогическую, но и социальную значимость данной проблемы. Описано технологию подготовки будущих учителей начальных классов к предотвращению ученического травматизма. Приведено разработку соответствующего практического занятия.

Ключевые слова: будущие учителя начальных классов, ученики младшего школьного возраста, предотвращение ученического травматизма, профессиональная трудовая компетентность, профессиональная подготовка.

Yu.A. GLINCHUK. THE PREPARATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO THE PREVENTION OF PUPILS' TRAUMATISM

The article is devoted to the problem of the preparation of the future primary school teachers to the prevention of pupils' traumatism as a part of their professional health and safety competence. The topicality, pedagogical and social significance of the given issue have been considered. The technology is described in the preparation of future primary school teachers to the prevention of pupils' traumatism. The plan of the relevant tutorial has been provided as well.

Key words: future primary school teachers, pupils of primary school age, prevention of pupils' traumatism, professional health and safety competence, professional training.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф., дійсн. член АПСН С.В. Лісова.

Одержано редакцією 12.05.2017 р.

УДК: 373. 2. 091. 4

Т.О. ПАВЛЮК

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДНОЇ МАТЕМАТИКИ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті обґрунтовано актуальність проблеми використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів. Висвітлено найбільш поширені народні міри вимірювання та лічби і описано їх можливість застосування в умовах сучасного дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: дитина дошкільного віку, дошкільний навчальний заклад, математика, народна математика, народні міри вимірювання.

Український народ упродовж століть нагромаджував педагогічний досвід виховання підростаючих поколінь. Складовою педагогічної скарбниці минулого є народна математика. Історія розвитку математичної думки народу України мало відображена у дослідженнях педагогів, істориків і навіть етнографів. Водночас позитивний вплив на розвиток дитини дошкільного віку фольклору, народних ігор, народних пісень і танців та інших елементів культури українців відмічали ще Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, С. Русова, В. Сухомлинський та К. Ушинський. Деякі аспекти проблеми знаходимо у дослідженнях і сучасних науковців – О. Богініч, А. Богуш [2], Е. Вільчовського, А. Вольчинського, Л. Граціанської, К. Крутій, Н. Лисенко, Л. Плетеницької, Н. Труш.

Метою статті є висвітлення проблеми використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.

Народна математика – це сукупність народних математичних знань та навичок, в основі якої лежать потреби практичної діяльності (необхідність виконання різних арифметичних дій при проведенні землемірних робіт, зведенні житла та інших споруд тощо) [2]. Народна математика ввібрала в себе багатовікову культуру виховання та навчання дошкільників в межах родини. З покоління в покоління передавалися загадки, приказки, прислів'я, казки та загадки, які вмщували різні напрями формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: число, множину, розмір, час, простір, вимірювання тощо.

Як елемент культурно-розвиваючого середовища дошкільного навчального закладу, народна математика набуває сьогодні особливого значення, адже спостерігається розрив зв'язків між поколіннями, втрата традицій сімейного виховання, а пріоритетними завданнями визначаються виховання національної самосвідомості, любові до рідної землі, усвідомлення дитиною своєї етнічної спільності з народом [6].

Саме виховання патріота української держави ставить на передній план збереження та примноження традицій власного народу. Неоціненний багаж знань, що несе в собі народна математика, робить означену проблему гостро актуальною в умовах сучасності.

Дослідниця Л. Плетеницька пропонує ознайомлювати дітей дошкільного віку з основами народної математики через навчання їх способам лічби та обчислення, старовинним математичним письмом та його носіями,

© Т.О. Павлюк, 2017

ЗМІСТ

<i>Павелків Р.В.</i> Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
<i>Малафійк І.В.</i> Суб'єктність як якість сучасної освіти.	6
<i>Руденко В.М.</i> Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
<i>Беленька Г.В.</i> Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
<i>Лінник О.О.</i> Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
<i>Пелех Ю.В., Непеляк М.С.</i> Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
<i>Волинець К.І.</i> Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
<i>Оксенюк О.В.</i> Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
<i>Мищенко Т.О., Стадник Н.В.</i> Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
<i>Петрук Л.П.</i> Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
<i>Сяська І.О.</i> Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
<i>Гнедко Н.М.</i> Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
<i>Булгаков В.П.</i> Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
<i>Серковска-Монка Ядвіга</i> Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
<i>Карпенчук С.Г.</i> А якщо звернутися до «Пампедії»	55
<i>Белова С.А.</i> Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. XX ст.	60
<i>Галатюк М.Ю.</i> Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
<i>Останчук М.В.</i> Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С.</i> Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
<i>Шевчук О.А.</i> Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
<i>Плисюк О.Р.</i> Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
<i>Галатюк Т.Ю.</i> Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
<i>Совгар О.М.</i> Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця XIX – початку XX століття.	86
<i>Дубич К.В., Данилюк К.В.</i> Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
<i>Ставожинська-Гжондел Марія</i> Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
<i>Нечипорук Л.І.</i> Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
<i>Лукашевич Роланд</i> Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
<i>Павелків В.Р.</i> Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
<i>Бриндіков Ю.Л.</i> Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
<i>Слозанська Г.І.</i> Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
<i>Левчук І.Б.</i> Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
<i>Лехолетова М.М.</i> Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
<i>Косарєва О.І.</i> Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
<i>Марчук Г.В.</i> Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
<i>Найда Р.Г.</i> Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
<i>Конончук Д.І.</i> Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
<i>Катеринюк В.І.</i> АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
<i>Кононко О.Л.</i> Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горонаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвинутої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327